

11.1.2023

GTK/890/00.17/2022

Geologian tutkimuskeskus
Espoo

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntönne: VNS 7/2022 vp, Valtioneuvoston selonteko maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta

LAUSUNTO

Kiitämme mahdollisuudesta lausunnon antamiseen.

On hyvä, että suunnitelmassa kehitetään toimenpiteitä turvemaiden hiilivaraston säilyttämiseen: mahdollisuuteen maanomistajien saada tuloa turvemaiden turpeen hiilivaraston ylläpidosta (7.4.4, 7.4.5) ja pellonraivauksen hillitsemiseen (7.2). Toimenpiteet suonpohjien ilmastokestävään jatkokäyttöön ovat tärkeitä ja kiireellisiä.

On hyödyllistä ja tarpeellista, että suunnitelmassa valmistellaan maatalouden toimia, joilla maksettaisiin CAP-järjestelmän ulkopuolisella rahoituksella viljelijälle hiilivaraston ylläpidosta (7.4.4, 7.4.5). Tähän voi ottaa mallia muiden maiden Results-Based Payment Scheme (RBPS)-järjestelmistä ja piloteista. CAP-järjestelmän periaatteena on korvata viljelijälle toiminnasta aiheutuneet kustannukset. Tällainen korvaus ei todennäköisesti riitä, koska korotetun vedenpinnan viljelystä, kosteikkoviljelystä ja kosteikkojen perustamisesta aiheutuu viljelijälle ylimääräistä vaivaa ja riskiä. CAP-säätösalaajitustoimien tehokkuutta laskee se, että CAP:issa ei ole kannusteita käyttää säätösalaajitusjärjestelmää nimenomaan hiilivaraston säilyttämiseen: viljelyn kannalta vedenpintaa on todennäköisesti järkevää pitää syvemmällä kuin ilmaston kannalta.

CAP-suunnitelmaluonnokseen ja HIISSI-skenaarioon laskettu pellonraivauksen rajoittamisen (raivaus sallittu pelkästään pysyväksi nurmeksi, 7.2.1) vaikutus saattaa olla liian optimistinen, koska viljelijä pystyy vastaavasti lisäämään yksivuotisten kasvien viljelyä muilla lohkoillaan. Valmisteilla oleva maankäytön muutosmaksu (7.2.4) olisi tätä ilmastosuunnitelmaa varten tehdyn selvityksen mukaan tehokas keino ilmaston-

11.1.2023

muutoksen hillitsemiseen, ja kuitenkin se mahdollistaisi tarvittaessa viljelyn tehokkuuden kannalta järkevän pellonraivauksen.

Ilmastovaikutusten arvioinnin kannalta olisi hyödyllistä määritellä maatalouden ilmastokosteikon tavoitetilä, etenkin vedenpinnan osalta (7.4.4). Vedenpinnan taso ja siihen liittyvä kasvillisuustyyppi määrittelevät kosteikon metaanipäästöjen tason. Kosteikko, jonka vedenpinta on suurimman osan aikaa maanpinnan yläpuolella, ja jossa vallitsee rehevä, korkea kasvillisuus aiheuttaa potentiaalisesti suuret metaanipäästöt verrattuna kosteikkoon, jonka vedenpinta pysyy maanpinnan tason alapuolella ja jossa vallitsee matala suokasvillisuus. Sama koskee turvetuotannosta poistuvien suopohjien jatkokäyttöä (kosteikko vs. uudelleensoistaminen).

Suonpohjien ilmastokestävän jatkokäytön toimilla (7.10.5) on kiire, koska turvetuotanto-alueita poistuu kaiken aikaa huomattavia määriä muuhun maankäyttöön. Maanomistajan tulisi saada jatkokäytön neuvonta yhden luukun periaatteella taholta, joka on hänelle ennestään tuttu.

Ilmastotoimien kannalta on olennaista pystyä erottamaan ohut- ja paksuturpeiset turvepohjat ja turvepohjien osat, jotta toimenpiteiden ilmastokestävä suunnittelu onnistuu. Tällä hetkellä suuri ongelma on maanomistajien tiedonpuute suopohjan ominaisuuksista. Tiedot eivät siirry turvetuottajilta vuokrasopimuksen purkautuessa ja luovutuksen yhteydessä tai maakauppojen yhteydessä maanomistajalle.

Määräaikainen ja mahdollisesti jatkuva joutomaiden metsitystuki kannustaa suonpohjien metsittämiseen. Turvepeltojen tapaan, myös paksuturpeisille turvekentille nostetaan suunnitelmassa tuetuksi vaihtoehdoksi vettäminen ja näin syntyvä ilmastokosteikko (7.4.4). Tässä olisi syytä erottaa pysyvästi vesipintainen kosteikko ja ns. uudelleensoistaminen. Näistä kahdesta uudelleensoistamisen potentiaalinen viilentävä ilmastovaikutus on suurempi vähäisten metaanipäästöjen takia. Paksuturpeisten alueiden vettämiseen (sisältäen rahkasammalen kasvatuksen) tulee olla metsitystä vastaavasti tuki, jotta maanomistajaa ohjataan aina ilmastokestävimpään jatkokäyttömuotoon.

Suometsien kokonaisvaltaisessa hoidossa (7.5.1) voitaisiin ottaa hiilivarastoa säilyttävä vettäminen mukaan toimenpidetkokonaisuuteen. Metsäkeskukselta haettavaan tukeen suometsien hoitoon voisi sisällyttää kunnostusojituksen lisäksi ojien tukkimista siihen soveltuvilla kuvioilla – näin kyse olisi aidosti kokonaisvaltaisesta suunnittelusta. Tuhkalannoitus (7.5.3) lisää suometsien puuston kasvua, mutta ei ole tiedossa, mikä on sen vaikutus turpeen hajoamiseen, erityisesti yhdessä lämpenevän ilmaston kanssa. Joissakin tapauksissa voi olla vaarana, että lisääntyvät maaperäpäästöt (ml. DOC) kumoavat puuston lisääntyvän hiilinielun.

11.1.2023

Ilmastovälitteiset vesistövaikutukset on otettu huomioon puutteellisesti. Maankäytön vesistövaikutuksia arvioitaessa tulisi ottaa vahvemmin holistinen näkökulma; maankäytössä tapahtuvat muutokset heijastuvat vesistöjen tilaan ja niiden kasvihuonekaasukiertoon sekä hiilivarastojen pysyvyyteen ja kehitykseen (2.4 Nielujen pysyvyys). Ehdotamme, että osiota 2.4 täydennetään niin, että siinä huomioidaan erityisesti vesistöjen pohjasedimentit, jotka muodostavat erittäin pitkäikäisen, luonnollisen hiilivaraston. Nämä hiilivarastot puuttuvat myös mm. kuvasta 12. Maankäytön seurauksena maaperästä vesistöihin päätyvä hiilipitoinen aines voi siellä hajotessaan tuottaa hiilidioksidi- ja metaanipäästöjä, jotka on puutteellisesti sisällytetty maankäytön kasvihuonekaasubudjetteihin. Toisaalta vesistöihin päätyvä hiili voi muodostaa vesistöjen pohjasedimentteihin pysyvän hiilivaraston. Painotamme, että tulevaisuudessa on tärkeää ymmärtää maa- ja vesiekosysteemien välisiä vuorovaikutuksia paremmin, jotta valuma-alueen hiilibudjetit voidaan määrittää riittävän tarkasti (7.8. Hiilestä kiinni -tutkimus- ja innovaatio-ohjelma).

Epävarmuudet -osiosta (8.4) puuttuu epävarmuus toimenpiteiden kasvihuonekaasupäästövaikutuksista. Monen ehdotetun toimenpiteen tutkitun tiedon taso on tällä hetkellä alhainen, eli nielu- ja päästövaikutukset nojaavat karkeisiin arvioihin. Tietoa tuotetaan jatkuvasti, erityisesti Hiilestä kiinni -toimenpidekokonaisuuden hankkeiden parissa. Uuden tiedon pohjalta myös ennusteiden päivitys on paikallaan. Tämänhetkinen epävarmuus olisi kuitenkin syytä huomioida raportissa.

Joiltakin osin raportin teksti on jo vanhentunutta, erityisesti luku 4.3 jossa käsitellään valmisteilla olevaa, maankäyttöön vaikuttavaa muuta EU-lainsäädäntöä ja strategiaa. Mm. jo julkistettua Euroopan komission ehdotusta ennallistamislainsäädännöksi ei ole selonteossa eikä suunnitelmassa otettu huomioon. Lisäksi viittaukset Hallituksen esitykseen (HE 27/2022 vp) uudeksi ilmastolaiksi (423/2022) olisi syytä päivittää vastaamaan vahvistuspäivämäärää (10.6.2022) ja voimaantulemispäivämäärää (1.7.2022).

Olli Breilin
Johtaja, Operatiivinen toiminta

Jouni Pihlaja
Päällikkö, Ympäristöratkaisut

This documents contains 3 pages before this page

Dokumentet inneholder 3 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 3 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 3 sider før denne side

Detta dokument innehåller 3 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende